

րէն թարգմանութիւնը, կատարուած Հայերէնէ. եւ դիմած էին Վ. Կարբելովի Հայ-թայթելու իրենց թարգմանութիւն մը: Կարբելով տուաւ ուսերէն թարգմանութիւն մը, որմէ թարգմանեց Գ. Ն. Բոնովէչ զերմաներէնը եւ հրատարակեց (1904):

Յունարէն սկզբնագիրը տակաւին չէր յայտնուած. բայց Հայրազաններ շուտով անդրադարձան (1911), թէ Ս. Իրենէոսի ընծայուած Յակոբի օրհնութեանց Մեկնութիւնը Հիպոլիտոսին է: Այս սխալ վերագրումը շատ հին է. այս անունով ծանօթ եղած են Հիպոլիտոսի Մեկնութիւնը, արդէն Զ. դարու առաջին կէսին, Պրոկոպիոս Գաղացոյ, որ կոչում մ'ալ ունի Մովսիսի օրհնութիւններու Մեկնութեանէն, որուն յունարէնը զեռ չէ գտնուած:

L. Mariès, որ հետամուտ եղած էր վերհանելու Հայերէն թարգմանութիւնը, փութացած էր գրքոյկով մը տալ իրեն ծանօթ երկու ձեռագիրներու նկարագրութիւնը (L. Mariès, Hippolyte de Rome, sur les Benedictions d'Isaac, de Jacob et de Moïse. Paris 1935).

Այս ձեռագիրներն են. 1. Վենետիկի Միքիթարեանց թ. 352, գրուած Գրիգոր գրչէ Հաղբատի վանքը. «յեպիսկոպիտութեան տեան Բարսղի հռչակաւոր ուխտիս Հաղբատայ», հաւանօրէն 1180էն քիչ յառաջ կամ ետքը: 2. Երուսաղէմի թ. 347, գրուած ԺԲ. ԺԳ. դարուն: Իրեն անձանօթ մնացած է երրորդ մը նոյն մատենադարանի թ. 1164 ձեռագրին մէջ:

Այժմ երեք գիտուններ, M. Beriere, L. Mariès եւ B.-Ch. Mercier կը հրատարակեն երեք ընագիրներն ալ խղճամբ ու սուսնասիրութեամբ, հանդերձ Ֆրանսերէն թարգմանութեամբ: Առաջինը հոգացած է յունարէն սկզբնագրի հրատարակութիւնը. երկրորդը Հայերէն ընագրի վերակազմութիւնն եւ թարգմանութիւնը. երրորդը վրացերէն թարգմանութեան ընագիրը եւ համեմատութիւնը Հայերէնի հետ (էջ 2—199):

Հայերէն թարգմանութեան ժամանակի մասին խօսք չէ եղած. կը թուի ինձ, թէ թարգմանիչը Երուսաղէմեան Դպրոցի կը պատկանի, կատարած իր թարգմանութիւնը Ե. դարու վերջին քառորդին, յամենայն զէպս 580էն յառաջ, վասն զի չի վերաբերիր դասական շրջանին եւ ոչ ալ ծանօթ է յու-

նարան Դպրոցի նորակերտ բառերու եւ մասնիկներու: Ան վարժ թարգմանիչ չէ. չէ նաեւ քաջալարժ աշակերտ սուրբգրեանական ուսմանց եւ մայրենի լեզուին:

Իր յետնութիւնը կը մատնեն աղօթեմ, անպակասելի, անչարչարելի, պատասխանեմ: Լեզուին անվարժութեան յայտարարներ են անլսութիւն (165), բարեփայտ (68, 161), գործօմֆ (179), երախայրեայֆ որթու (173), եղջերել (167), երկնական (3, 179), երկրական (197), ծովեգերական (179), կերպարանագրեմ (173), մեծարութիւն (195), յիսպապեմ (37), տեսանակ (9, 203. անգամ մը՝ Վարք եւ վկայար. Սրբոց, Բ. 453), նոր բառ է ստարան (55, 59, 71, στρωμνή, couverture de lit, 203) փորձարան (93, 95) եւ այլն:

Վրացերէն թարգմանութիւնը պահուած է Ժ. դարու ձեռագրի մէջ, ուստի կանուխ ժամանակ մը պէտք է ենթադրել թարգմանութեան ժամանակը: Թարգմանութիւնս ծառայած է Հայ ընագրին վերականգնումի համար իրրեւ երրորդ ձեռագիր:

Ամէն ինձամբ տարուած է թէ ընագիրներու զիտական հրատարակութեան եւ անսխալ տպագրութեան համար: Տեղիքս «Եւ Երեմիայի յառաջ < քան > ինձ ստեղծանել զքեզ յորովայնի գիտեմ զքեզ». պիտի սիրէի պահուած տեսնել առանց յաւերածի, իրրեւ բառական թարգմանութիւն յոյնի. Ս. Գրքի թարգմանիչը Հայացոցցած է տեղիքս (Երեմիա, Ա. 5) «մինչչեւ ստեղծեալ էիր յարգանդի գիտեմ զքեզ»:

Բնագրին մէջ պէտք է ուղղուէր Եսաի = Եսայի. Յուդայ = Յուդա (9), Երեմիայ = Երեմիա (185): Իսկ աչքէ փախած վրիպակներ են «զըն դէմն = զընդդէմն (53), իզկ = իսկ (87), արա = արար (183), գտեալ = գտեալ (183). որ կար է = որ կարէ (191):

Ամէն յարգանք աշխատասէր վաստակաւորներուն, որոնք ձեռն ի ձեռն տուած կը դնեն գիտնոց սեղանի վրայ բազմակողմանի ուսումնասիրուած ընագիր մը, որ օրինակելի է:

Հ. Ն. ԱԿԻՆՅԱՆ

Ն Ո Ր Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր
(Ուղարկուած Խմբագրութեանս):

- Տապաղեան Յարութիւն, Սասունցի-Դաւիթ (Վասպուրականի դաւաճարարանով): Փարիզ 1954, 8°, էջ 77:
- Մաղկաձոր: Փարիզ 1946, 8°, էջ 127: (H. Dabaghian, 30, Rue de Treviso, Paris 9e.)
- Տարեան Ա. եւ Բ. Թեւեան, Շուշիկին կաղանդը. մանկական բիէս. 2 արար եւ 1 պատկեր: Իսթանպուլ 1954, 8°, էջ 20:
- Տարեան Վահրամ, Հետաքրքրական նօթեր: Պոսթըն 1954, 8°, էջ 638: (Miss A. Dadrian, 1870b Greenlawn, Detroit 21, Michigan, U. S. A.)
- Տարագնեան Աւետիս վրդայ. Սրբազան թատերագութիւնք Գ.: Մեծն Տրդատ եւ Ս. Լուսաւորիչք: Ութը արար: Մարգր. Լուսաւորիչ, 1953: 8°, էջ 37: սէյլ, տպ. Էսքալօն, 1953: 8°, էջ 37: Գինն՝ 100 Ֆր.:
- Տեմիրիպաշեան Եղիա, Արձակ էջեր, Նախնային, Գերթուածներ: Փարիզ 1955, 8°, էջ 471: [«Հայ գրողներու բարեկամներ» մատենաշար 18:] (Librairie M. Barsamian, 46, Rue Richter, Paris, 9e.)
- Տէր-Ղազարեան Հ. Եփրեմ, Դէպք աղբիւրը լոյսին (տիեզերքի առեղծուածը): Վենետիկ 1953, 8°, էջ 231:
- Տէր Միհասեան Ա., Գիրք եւ երգիծանք: Ա. հատոր, 1950, էջ 176. Բ. հատոր, 1951, էջ 175: Իտամբուլ, 8°: Գինն՝ 250 + 300 ղր.:
- Տէր Միհասեան Ա., Կէս Գիշերէն ետք: Սթանպուլ, 1952, 8°, էջ 174: Գինն՝ 300 ղր.:
- Վերջին ժամագրութիւն: Եօթներորդ սեռի: Իսթանպուլ, տպ. Herman, 1954, 8°, էջ 174: Գինն՝ 350 ղր.:
- Այսպէս անցան օրերը. հասարակական, գրական եւ երգիծական: Ութերորդ սեռի: Իսթանպուլ 1955, 8°, էջ 175: Գինն՝ 350 ղրուլ: [Դիմել՝ Galata Yükses Kaldırım No. 75]:
- Տէր-Յակոբեան Զգօն Ծ. Վրդ., Սէր եւ ամուսնութիւն: Առաջնորդ ընտանեկան երջանկութեան: Վենետիկ 1954, 8°, էջ 112:
- Տէր Միքայէլեան Նազեմի, Վարդենիք (1947—1950): Փարիզ, տպ. Տէր-Յակոբեան, 1950, 8°, էջ 160:
- Տէր-Յովհաննիսեանց Սահակ Ծ. Վ., Օրացոյց 1951: Էջմիածին, 8° փոքրադիր, էջ 271: Գինն՝ 15 ռ.:
- Տէրտէրեան Բժ. Իսահակ, Ուխտաւորներ: Բ. հար. Թեհրան, տպ. Մողերն, 1953: 8°, էջ 408: Գինն՝ 100 ռիալ, 2 տորար:
- Փակ դռան յետեւ (էջեր բժշկի օրագրից): Հատոր Ա. 1952, էջ 552, Թեհրան, Հատոր Բ. 1953, էջ 472, Թեհրան:

- Տէրտէրեան Բժ. Ի., Եղբր քո բժշկը. Թեհրան, 1954, էջ 619:
- Տէրտէրեան Եղիշէ Վրդ., Ակամայ անդրադարձութիւնը: Երուսաղէմ 1950, 8°, էջ 42:
- Տէր-Օհանեան Ս., 1. Աղուէսի ողբը, էջ 8: 2. Մկան հարսանիք, էջ 16: 3. Նոր տարի, էջ 12: 4. Շունը, կատուն եւ Մուկը, էջ 16: 5. Սմբատ Բագրատունի, էջ 14: Հրտ. «Նոր Աղբիւր» շարքին մէջ, Թեհրան, 1945—1946:
- Տէր Օհանեան Ա., Մայրենի լեզու: Բ. տարի: Գ. տարի: Թեհրան, տպ. Գուտեմերեզ, 1945: 8°, էջ 62 + 80:
- Տէրունի Յակոբ, Կեանքը ինչպէս որ է: Թեհրան 1953, 8°, էջ 153:
- Տէովէթեան Սարգիս Խ., Յուշեր Շապին Գարահիսարէն: Փարիզ 1954, 8°, էջ 231: Գինն՝ 2 տու.: (S. Devletian, 54 Ave. Simon Bolivar, Paris, 19e.)
- «Տիգրան Երկաթ» Հայ մշակ. միութիւն: Ոսկեմատեան յիշատակարան. 1902—1952: Աղեքսանդրիա 1953, 8° մեծադիր, էջ 160:
- Տիրարեան Ռ. — Ֆսքրքեան Ա., Նոր Այրբեհարան: Ա. գիրք. Մանկապարտեղի կոկոն դասարանին համար: Բ. գիրք. Մանկապարտեղի ծաղիկ դասարանին համար: Հայէպ, տպ. Ոսկեմատ, 1952, 8°, էջ 56 + 93: Librairie Bogharian, B. P. 285, Alep.
- Տրդատեան Ա., Առաջնորդ թուարանութեան: Ա. դասարան: Գահիրէ, տպ. Նոր-Աստղ, 8°, էջ 31: Գինն՝ 12 Ե. դ.:
- Փայլակեան Աղիէ Բն., Եկեղեցական պատմութիւն Հայոց: Փարիզ, տպ. Արաքս, 1953, 8°, էջ 477: Հասցէ՝ 19 Rue de la Chevette, 3a Barre (S. O.), France.
- Հայ եկեղեցոյ գերբ ազգային կեանքին մէջ: Փարիզ [1953], 12°, էջ 55:
- Փանոսեան Սմբատ, Որ մրրկաւ էին դատուած (վէպ): Պէյրութ, Հրտ. Անի ամսագրի, 1953, 8°, էջ 320: Գինն՝ 500 Լ. դ. հ. հ., Արտասահման՝ 2 տորար: Ani. P. O. Box 1239, Beyrouth, Liban.)
- Փաշիկեան Ս. Յ., 265 ազգեցիկ վկայութիւններ: «Մարանաթայ»-էն հաւաքեց եւ դատարան — Հայէպ, տպ. Մարանասաւորեց — Հայէպ, տպ. Մարանասաւորեց, [1951], 8°, էջ 56: Գինն՝ 50 սէնթ:
- Ֆէնի Բրոզայի: (Կոյր երգահանը). 1820—1915: Հայէպ, տպ. Մարանաթա, 1952, 8° փոքրադիր, էջ 41: Գինն՝ 50 դ. հ. հ.: Հասցէ՝ Maranata, P. O. Box 303, Aleppo, Syria.

Փարոս, Կրօնական, եկեղեցագիտական եւ ազգային ամսաթերթ Հայ եկեղեցասիրաց Միութեան: Ֆրէզնօ: Ա.—Է. 1927—1933:

Փաւստոս Բիւզանդ, Հայոց պատմութիւն. թարգմանութիւն, ներածութիւն եւ ծանօթութիւններ ակադեմիկոս Ս. Մալխասեանցի: Գահիրէ 1954, 8⁰, էջ 479:

Փափագեան Հրանդ, Տիգրան Չուհաճեան: Կեանքը եւ գործը: Իսթանպուլ, տպ. Ժամանակ օրաթերթի, 1951, 8⁰, էջ 20: [Մատենաշար Սէմէրճեան-Ճեմարան եւ Ներսէսեան Երմոնեան Սանուց միութեան, Թիւ 1:]

Փափագեան Վահան, Իմ յուշերը (Բ. հտր.): Պէյրութ, տպ. Համազգային տպարան, 1952, 8⁰, էջ 610:

Փափագեան Վրթանէս, Լուր-դա-լուր (քրքրատական պոէմ): Պէյրութ 1954, 8⁰, էջ 20: [Մանկա-պատանեկան գրականութիւն, Թ. 1:]

— — Մանկութեանս յուշերէն: Պէյրութ, տպ. Համազգ. Ընկ., 1950, 8⁰, էջ 67: [Համազգայինի Մանկ. պատան. Մատենաշար, Թ. 4:]

Փոքրիկ հերոսը (Գրիգոր Մենենկիչեան) 1937—1952: Պէյրութ 1952, 12⁰, էջ 14:

Փօլատեան Կ., Չրոյց Ահարոնի, Էլուարի, Շ. Նարգունիի, Օ. Պերպէրեանի, Հ. Ս. Տէր-Մովսէսեանի, Լիւք-Անտրէ Մարսէլի... հետ: Փարիզ 1952, 12⁰, էջ 208: Գինն՝ 400 Ֆր.: G. (Poladian, 92, Bd. Gén. Nollet, La Rosière, Marseille, B.-du-R.)

Քասուրի Եղիա Ս., Հայ մշակոյթի պատմութիւնը: Նորքարային շրջանէն մինչեւ ոսկեղար: Պէյրութ 1954, 8⁰ մեծ, էջ 327: (Rév. D. G. Kherlopian, Post Box 2508, Beirut, Libanon.)

Քարէն Եփփէ Ազգային Ճեմարան: Հալէպ-Սիւրիա, հիմնած 1947ին: Հալէպ, տպ. Արեւելք, 1952, 8⁰, էջ 29:

Քէշիշեան Կարապետ Յ., Վերջիչումներ կեանքի մը էջերէն: Պէյրութ 1954, 8⁰, էջ 224:

— — Փորձանք եւ փորձութիւն: Պրուբլէն, [1953], էջ 77:

Քէշեան Առաքել, Ակն եւ Ակնցիք: Փարիզ, 1952, 8⁰, էջ 814 + 231: [Հրատ. Ամերիկայի Ակնայ հյրնոց. միութեան:]

«Քէօրօլլի» էպոսի քրդական պատմները: Գրառում, թարգմանութիւն եւ ներածութիւն Հաջիէ Ջոզիի: Երեւան 1953, 8⁰, էջ 239:

Քիւլիւքեան Երուանդ, Հարիւր ժամ Այնթապի մէջ: Պէյրութ, տպ. Ջանասէր,

1952, 8⁰, էջ 48: Գինն՝ 50 Լ. դհկ.: Հասցէ՝ American Press, Beyrouth, Liban.

Քնչարեան Արամ, Գիւղական պատկերներ (բաղմածայն երգեցիկ խմբի համար): Երեւան 1953, 4⁰, էջ 54:

Օրագեան Ա., Միջնադարեան հայ ճարտարապետութիւնը (ակնարկ): Հրակ. «Հայ մշակոյթի բարեկամներու մարմին»ի: Գահիրէ, տպ. Նոր Աստղ, 1951, 8⁰, էջ 16 + 52: Գինն՝ 50 Եգ. դհ., Արասասման՝ 2 տորար: Les Amis de la Culture Arménienne, 40 Rue Soliman Pacha, Le Caire, Egypte.

Օրացոյց-Տօնացոյց 1954: Հրատ. Հայրենիքի: Պոսթոն, տպ. Հայրենիքի, 8⁰, էջ 129+4:

Օրացոյց 1953, 1954, 1955: Երուսաղէմ:

Ֆերիաթեան Հ. Բ., Դժոխքի Ուխտաւորը: Պէյրութ, Հայ կաթ. տպ., 1958, 8⁰, էջ [Հրատարակութիւն «Մասիս» շարժաթերթի Թ. 1:]

Ֆերիաթեան Հ. Բարսեղ, Երկնքի ասպետը: Պէյրութ, տպ. Հայ Կաթողիկէ, 1949, 8⁰, էջ 209: Գինն՝ 100 Լ. դ.: [Հրատ. «Մասիս», Թ. 3:]

— — Ոչ... Մարիա Գորեղդի 1890—1902: Հրատ. Մասիս շարժաթերթի Թիւ 6: Պէյրութ, Հայ կաթ. տպարան, 1951, 8⁰, էջ 71:

— — Սրտերը վե՛ր. ազնուացուցիչ պատմութիւններու շարք մը: Պէյրութ 1954, 8⁰, էջ 131:

— — Սրտի ճիւղ մը ի Հանգիստ Յովսէփ Ամպարեանի: Պէյրութ, տպ. Հայ կաթ. տպարան, 1952, 8⁰, էջ 24:

Ֆերիաթեան Մ. Գ., Հաւաքածոյ: Կը պարունակէ Ազգային, Քաղաքական, Հասարակական եւ Կուսակցական հարցերու շուրջ գրուած յօդուածներ: Լոս Անճէլըս, տպ. Հորիզոն, 1952, 8⁰, էջ 327: Գինն՝ 4 տոր.:

Ֆրանկիլիան Անուշաւան, Արիւնի մարտը. թատերգութիւն հինգ արար: Պէյրութ 1952, 8⁰, էջ 100: Գինն՝ 1 տորար: (A. Frangulian, rue Ghalghoul imm. Mikati, Beyrouth.)

— — Հերովդէս: Պէյրութ 1951, 8⁰, էջ 60:

Ֆրէնդեան Ալէք, Բանաստեղծութիւններ. թարգմ. ուսու.: Թեհրան, տպ. Մոզերն, 1954, 8⁰, էջ 184:

Ֆրունկեան Դկո. Տիրայր, Հայերէնէ Գերմաներէն Բառարան: Միւնիխ, Հրաչկ. տուն Ռ. Օլդեհերուրդ, 1952, 8⁰, էջ 505 + 6:

Herausgeber, Eigentümer und Verleger Mechitharisten Kongregation in Wien, VII., Mechitaristengasse 4
 Druck der Mechitharisten-Buchdruckerei - Für den Inhalt verantwortlich: P. Mesrop H a b o z i a n
 Alle Wien VII, Mechitaristengasse 4

